

kazy jsou pro snadné vyhledání díla potřebné, které odkazy často i ve výborné vědecké publikaci chybějí. Zde se zcela jasně projevuje skutečnost, že autorka publikace dlouhá léta pracovala na soupisu hudebních pramenů na Slovensku v návaznosti na mezinárodní soupis hudebních pramenů RISM a umí se bezpečně orientovat v pramenné základně. Také plánované vydání „velkého“ katalogu děl Antona Zimmermanna o tomto faktu jasně hovoří, protože každý, kdo s hudebními prameny pracuje, ví, že stav úplnosti všech pramenů není splnitelný. Recenzovaná práce se mu ale velmi přibližuje. Přejme tedy autorce, která jistě vydání velkého katalogu uskuteční, aby se jí splnilo i přání vydávání kvalitních notových edicí nalezených pramenů a jejich přenesení do znějící podoby na koncertech i zaznamenané na zvukovém dokumentu.

Zuzana Petrášková

Michal Rataj: *Elektroakustická hudba a vybrané koncepty radioartu*, Akademie múzických umění a KANT, Praha 2007, 160 s.

Publikovaná disertační práce skladatele, muzikologa a rozhlasového producenta Michala Rataje je vedena snahou vytvořit v českém prostředí teoretické podhoubí pro diskusi o současných podobách elektroakustické hudby, se zvláštním důrazem na oblast specificky rozhlasové tvorby, tzv. radioartu. Přestože termín elektroakustická hudba figuruje v titulu práce, Rataj jej v úvodní terminologické diskusi vykazuje do sféry umělecké i muzikologické historie a místo něj nabízí pojem „akustická umění“, který podle něj lépe reflektuje stav současné umělecké scény formované v kontextu všudypřítomné digitalizace a prudkého rozvoje internetu. Nejde tu však jen o posun terminologický, ale i metodologický. Rataj situuje své uvažování do kontextu debat o postmoderně, z nichž si bere především skepsi vůči konstruování lineárních a spojitých historických vyprávění. Se Zygmuntem Baumanem hovoří o zániku jednotícího moderního ‚projektu‘ ve prospěch

postmoderního plurálu (disparátních) ‚projektů‘. V tomto smyslu také navrhuje chápat elektroakustickou hudbu jako historickou kategorii: „EA hudba se ocitla na konci svého vlastního projektu, takového, který je možné více či méně uspořádaně přehlédnout, popsat, kriticky zhodnotit, zkategorizovat a pojmově uspořádat. Fragmentované a nelineární části tohoto projektu pak vedle sebe nadále existují jakožto součásti projektů, které společně vytvářejí dynamický koncept akustických umění...“ (s. 46) Z těchto pozic se Rataj také staví proti přetrvávající tendenci rozlišovat mezi ‚artificiální‘ a ‚nonartificiální‘ elektroakustickou tvorbou – obě dnes spočívají na stejných technologických základech a jsou součástí stejného uměleckého komplexu, v jehož rámci probíhá živá tvůrčí výměna.

Součástí tohoto komplexu je i radioart jako specifická oblast akustických umění spojená s médiem rozhlasu, a právě ta tvoří těžiště Ratajovy práce. Rataj se netají tím, že východiskem pro jeho uvažování je jeho osobní zkušenost rozhlasového producenta spojená s pořadem PremEdice Radioateliéru (ČRo 3 – Vltava). Po přehledu terminologických diskusí spojených s tímto experimentálním typem rozhlasové tvorby Rataj mapuje některé teoretické koncepty, které v této souvislosti

považuje za plodné. Jde především o Foucaultův koncept *heterotopíí* jako paralelních (virtuálních) prostorů, ve kterých je rozhlasu vlastní se pohybovat, a které je právě rozhlasové médium schopné jedinečně utvářet. Významný je také koncept „Zuhören“, princip aktivního naslouchání jehož rozvíjení má radioartu umožnit vydělit se z proudu všudy-přítomného mediálního akustického spadu. Rataj reflektuje také různé konceptce radioartu, jak je realizují přední evropská veřejno-právní média, od institucionálně pevného producentského přístupu s tradičním chápáním kategorií autora a uměleckého díla (Studio Akustische Kunst kolínského rozhlasu), přes koncept rozhlasu jako veřejného prostoru, který klade důraz na interakci a komunikaci a kde se posluchač stává spoluautorem otevřeného uměleckého díla (rakouské Kunstradio), až po realizaci původně rozhlasových vizí v prostoru digitálních sítí, který umožňuje – a vyžaduje – ještě aktivnější uživatelský přístup (portál AudioHyperspace baden-badenského rozhlasu). V závěru práce Rataj reflektuje dosavadní působení PremEdice Radioateliéru a tvorbu, které tento první producentský pokus o systematické rozvíjení radioartu v Čechách dal v letech 2003–2006 vzniknout.

Právě v reflexi domácí scény radioartu a jejího srovnání s vůdčími evropskými rozhlasovými institucemi, z jejichž zkušeností Rataj ve své koncepci PremEdice Radioateliéru vycházel, vidím největší přínos práce. Pokud Rataj slibuje vytvořit teoretické zázemí pro domácí debatu o současném stavu elektroakustické hudby a radioartu, plní tento slib jen částečně. Jeho teoretický výklad se ome-

zuje především na terminologické diskuse, které paradoxně replikují kategorizační obse- se charakteristické pro ‚moderní projekt‘, vůči kterému se Rataj snaží vymezit. Je to dáno především volbou zahraniční literatury převážně německého jazykového okruhu, která se z osidel tohoto ne příliš plodného přístupu ještě zcela nevymanila (hlavním východiskem je mu problematický *Handbuch der Musik im 20. Jahrhundert*). Tento problém je patrný i v Ratajově přístupu k debatám o hudební moderně a postmoderně, které se v německé oblasti povětšinou opět omezují na otázky kategorizace (pod kterou nálepku co přiřadit), spíše než interpretace. Přitom pokud je dnes ještě možné ‚postmoderní debatu‘ považovat v určitém směru za plodnou, pak je to nikoli na poli nekonečného vymezování postmoderního vůči modernímu, ale na půdě tzv. ‚postmoderní teorie‘, která v posledních desetiletích nabídla množství teorií a konceptů, které umožňují jak moderní, tak postmoderní dobu uchopit v jejich rozmanitých kulturních a společenských projevech, včetně těch akustických. Tohoto okruhu uvažování se Rataj dotýká, když rekapituluje některé koncepty z oblasti radioartu (heterotopie, Zuhören), bohužel však zůstává jen u jejich základního vymezení a sám je teoreticky ani neaplikuje, ani dále nerozvíjí. To však jistě může být předmětem některé z dalších Ratajových odborných prací, stejně jako bližší analytický pohled na českou produkci radioartu, který by rozvinul a prohloubil počáteční přehledovou reflexi, kterou nabízí tato práce.

Tereza Havelková